

6a) Shody a odlišnosti dvou generací národního obrození

Od 70. let 18. století do konce 20. let 19. století. Národní obrození (NO) je proces, ve kterém národ bojuje za vytvoření svébytného jazyka a kultury. Začíná se projevovat národnostní sebeuvědomování. Národní obrození bylo započato reformami Josefa II (toleranční patent 1781 – náboženská svoboda, zrušení nevolnictví, úlevy sociální, povinná školní docházka) jenž vládl v duchu osvícenství. Zrušení nevolnictví umožnilo poddaným svobodně se stěhovat, příliv venkovského obyvatelstva do poněmčených měst dalo národnímu hnutí demokratický charakter.

První fáze - Fáze obranná – 70. léta 18. století až do počátku 19. století

Toto období je spjato s osvícenstvím, čeština se stala znakem národní pospolitosti, na významu nabývá česky psaná literatura.

Jazykověda

Josef Dobrovský (1753-1829) – narodil se v uherských (Maďarsko) Ďarmotech v rodině dragounského strážmistra, vystudoval bohosloví, působil i jako vychovatel u hraběte Nostice, podnikl řadu studijních cest, např. do Švédska, Ruska. Na možnosti česky psané literatury se dívá skepticky, nevěřil že čeština získá zpět své ztracené pozice a stane se jazykem krásné a vědecké literatury. Podporoval tvorbu pro lid, usiloval proto o ustálení jazykové normy, která byla v té době značně rozkolísaná, svá díla psal německy a latinsky

Podrobná mluvnice češtiny - vytvoření jazykové normy pro ustálení češtiny

Německo – český slovník

Mluvnice staroslověnštiny

Dějiny českého jazyka a literatury - kritika úpadku češtiny v pobělohorské době, čeština jako jazyk nižších vrstev, které jiný jazyk neznají a jimž se v češtině má dostat základního vzdělání.

Dějiny českého jazyka a literatury spojil a vytvořil periodizaci literárních dějin. Dobrovský položil základy novočeského spisovného jazyka a stal se zakladatelem slavistiky.

Žurnalistika

Václav Matěj Kramérius (1753-1808) - majitel nakladatelství Česká Expedice, vydávající a rozšiřující knížky lidového čtení, rytířské balady a cestopisy.

Kramériovy C.K. pražské poštovské noviny – vydával je ve svém nakladatelství Česká expedice od roku 1789, dále lidové kalendáře a knížky lidového čtení.

Divadlo

1738 – první stálé divadlo v Kotcích

1783 – Stavovské (dnes Tylovo) divadlo, zde se však česky hrálo jen vyjíměčně

1786 – Vlastenecké divadlo – Bouda – po třech letech činnosti bylo zbouráno

Václav Thám (1765-1816) – autor vlasteneckých a historických děl

Vlasta a Šárka

Břetislav a Jitka

Poezie – klade si za cíl prokázat, že česká tvorba je schopna tvořit složitou lyriku

Václav Thám

Písně v řeči vázané

Antonín Jaroslav Puchmajer (1769-1820) – autor pěti básnických almanachů, vůdčí osobnost nové skupiny jenž byla spojena společným vlasteneckým programem.

Sebrání básní a zpěvů – nové básně

almanach - soubor literárních příspěvků různých autorů k jednomu tématu

Druhá fáze – Fáze ofenzivní – počátek 19. století až konec 20. let

autoři si nekladou jen cíle jazykové, ale usilují o to, aby se čeština stala jazykem nejen krásné literatury, ale i vědecké literatury, bylo tedy zapotřebí rozšířit bohatství slovní zásoby.

Jazykověda

Josef Jungman (1773-1847) – narozen v Hudlicích, vystudoval filozofii a práva, stal se učitelem na gymnáziu v Litoměřicích, věnoval se činnosti překladatelské, chtěl dokázat, že čeština je schopna vyjádřit i náročnější myšlenky světové literatury.

Slovník česko-německý – 5 dílný, 120 000 slov, nejlepší pramen pro poznání našeho jazyka doby obrozenecké, obohacoval slovní zásobu oživováním zapomenutých staročeských slov, přejímání slov z jazyků slovanských, vytvářel novotvary.

Slovesnost – teorie literatury s připojenou čítankou, uváděl příklady z české literatury od doby Husovy po současnost

Historie literatury české - obraz vývoje české literatury

Historie

František Palacký (1798-1876) – narodil se v evangelické rodině v Hodoslavicích na Moravě, působil jako šlechtický vychovatel, později jmenován zemským historikem, zúčastnil se založení Matice české, jejímž hlavním posláním bylo vydávání českých knih, zasloužil se o vydávání časopisu společnosti vlasteneckého muzea.

Dějiny národa českého v Čechách i v Moravě – 5 dílů, obsahovaly látku od nejstarších dob do roku 1526 (nástup Habsburků) jejich rysem je zápas mezi německým a slovanským životem. Vrcholné období českých dějin spařoval v době husitské.

Pavel Josef Šafařík (1795-1861) – působil jako profesor na srbském gymnáziu, později v Praze jako vědec, redaktor, ředitel univerzitní knihovny. Propagoval myšlenku slovanské vzájemnosti.

Slovanské starožitnosti – zabývá se dějinami Slovanů od těch nejstarších dob do 10. století. Základem spisu je důkaz, že Slované jsou stejnými praobyvateli Evropy jako Řekové, Římané a germáni. Dílem čelil podceňování Slovanů.

Rukopis královédvorský a Rukopis zelenohorský – jednalo se o padělky za jejichž původce jsou pokládáni Václav Hanka a Josef Linda. Básně měly velký ohlas, neboť uskutečnily představy vlastenců o české minulosti. Spory o pravost se vedly téměř celé 19. století. Ve 2. pol. 19. století se vedly tzv. rukopisné boje, o zpochybnění pravosti se zasloužili Goll, Gebauer, Masaryk a Vlček.

Jan Kollár (1793-1852) – původem slovak, studoval protestantskou teologii v Jeně. Stal se kazatelem v Pešti, byl také jmenován profesorem slovanské archeologie na vídeňské univerzity.

Slávy dcera – sbírka znělek, vjadřuje myšlenku slovanské záležitosti

Národné zpievanky – dvousvazkový soubor slovanských lidových písní

František Ladislav Čelakovský (1799-1852) – působil jako vychovatel, později se stal redaktorem a profesorem slavistiky ve Vratislavi a Praze. Zabýval se sběratelstvím lidové slovesnosti.

Slovanské lidové písně

Mudrusloví národa slovanského v příslovích

Studium lidové poezie jej přivedlo k myšlence vytvářet její ohlasy, které by vyjadřovali myšlení a cítění lidu.

Ohlasy písní ruských – inspirováno ruskými bylinami, převažuje epika (boje s Turky a Tatary, bohatýři Ilja Muromec a Čurila Plenkovič)

Ohlasy písní českých – převažuje lyrika, je v ní obsažena první umělá balada Toman a lesní panna